HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

המקנא

(א) לאשתו רבי אליעזר אומר מקנא לה על פי שנים ומשקה על פי עד אחד או ע"פ עצמו רבי יהושע אומר [א]מקנא לה על פי שנים [ב]ומשקה ע"פ שנים כיצד מקנא לה (א) [ג]אומר לה בפני שנים אל תדברי עם איש פלוני ודברה עמו עדיין היא מותרת לביתה ומותרת לאכול בתרומה (ב) [ד]נכנסה עמו לבית הסתר ושהתה עמו כדי טומאה אסורה לביתה [ה]ואסורה לאכול בתרומה ואם מת [ו]חולצת ולא מתייבמת: **גמ'** מכדי תנא מנזיר סליק מאי תנא דקא תנא סוטה כדרבי (ג) דתניא רבי אומר למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה לומר לך (ד) שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין וליתני סוטה והדר ליתני נזיר איידי דתנא כתובות ותנא המדיר תנא נדרים (ה) ואיידי דתנא נדרים תנא נזיר דדמי לנדרים וקתני סוטה כדרבי: המקנא דיעבד אין לכתחילה לא קסבר תנא דידן (ו) אסור לקנאות א"ר שמואל בר רב יצחק כי הוה פתח ריש לקיש בסוטה אמר הכי אין מזווגין לו לאדם אשה אלא לפי מעשיו שנא' [1]כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים (ז) אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן וקשין לזווגן כקריעת ים סוף שנאמר [2]אלהים מושיב יחידים ביתה מוציא אסירים בכושרות איני והא (ח) אמר רב יהודה אמר רב ארבעים יום קודם יצירת הולד בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני בית פלוני לפלוני שדה פלוני לפלוני לא קשיא הא בזוג ראשון הא בזוג שני: ר"א אומר מקנא לה על פי שנים וכו': עד כאן לא פליגי אלא בקינוי וסתירה אבל [ז]בטומאה עד אחד מהימן (ט) ותנן נמי עד אחד אומר אני ראיתי שניטמאת לא היתה שותה מדאורייתא מנלן דמהימן עד אחד (י) דתנו רבנן [3]ועד אין בה בשנים הכתוב מדבר או אינו אלא אפילו באחד ת"ל [4]לא יקום עד אחד באיש

ממשמע

המקנא לאשתו. לישנא דקרא נקט וקנא את אשתו (במדבר ה). ולקמן בגמ' [ע"ב] מפרש מאי לשון קינוי. (ב) ובמתניתין מפרש כיצד מקנא לה אומר לה אל תסתרי עם איש פלוני: **מקנא לה ע"פ שנים.** אם בא להשקותה צריך להביא שני עדים שאמר לה בפניהם אל תסתרי עמו ואם לא קינא לה בפני שנים אינה נאסרת עליו בסתירתה ואינו משקה: **ומשקה ע"פ עד א' או ע"פ עצמו.** ואפי' אין עדים שנסתרה אלא עד אחד או הוא עצמו אומר ראיתיה שנסתרה אחר שקינאתי לה נאסרת בסתירה עד שתשתה. ולקמן [כח.] ילפינן מקראי שסתירתה אוסרתה עליו מספק: **ר' יהושע אומר.** צריך ב' עדים אף לסתירתה: **ודברה עמו.** שלא במקום סתר: **עדיין** (ג) **מותרת לביתה.** לשמש עם בעלה: **ומותרת בתרומה.** אם אשת כהן היא: **כדי טומאה.** כדי הערלה: **אסורה לביתה.** מספק כדילפינן לקמן (דף כח.) שלשה ונטמאה אמורים בפרשה (כ) וקנא את אשתו והיא נטמאה ונסתרה והיא נטמאה תחת אישה ונטמאה אחד שאסורה לבעל ואחד שאסורה לבועל אם ימות בעלה או יגרשנה ואחד שאסורה לתרומה: **ואם מת.** קודם שהשקה ואין לו בנים והיא זקוקה ליבם: **חולצת.** ליכנס לשוק ולא מתייבמת ובגמרא (ל) יליף לה: **גמ' מכדי תנא מנזיר קא סליק.** כן סדר המשנה סוטה אחר נזיר: **מאי תנא דתנא סוטה.** מאי תנא בנזירות דדמי לסוטה דתנא סוטה בתרה: **בקלקולה.** בניוולה ובבשתה שמנוולין אותה כדקתני מתני' (לקמן דף ז:) קושר חבל למעלה מדדיה: **יזיר עצמו מן היין.** שהיין מביא לידי קלות ראש והוא גרם לה: **וליתני סוטה והדר נזיר.** שכך היא סמיכת פרשתייהו: **ותנא המדיר.** פרק הוא בכתובות המדיר את אשתו (מ) ואיידי דאיירי בנדרים תנא נדרים אחר כתובות ואיידי דתנא נדרים תנא נזיר בתרה שאף הנזירות באה על ידי נדר והדר תנא סוטה בתרה: **לכתחילה לא.** מדלא תני רבי אליעזר אומר מקנא אדם לאשתו על פי שנים: **אסור לקנאות.** שמביא עצמו לידי תגר ואת אשתו לידי ניוול ואפי' היא טהורה: **כי** (ד) **פתח.** כשהיה בא לדרוש בפרשת סוטה: **מזווגין אשה לפי מעשיו.** צנועה לצדיק ופרוצה לרשע: **כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים.** לא יזדווג ממשלת רשע בגורל צדיק: **וקשין.** לפני המקום: **לזווגם.** הנך דלפי מעשיו: **כקריעת ים סוף.** שנשתנו סדרי בראשית: **מושיב יחידים ביתה.** אדם יחיד ואשה יחידה והוא מזווגם יחד ומיישב מהם בית: **מוציא אסירים בכושרות.** הוציא את ישראל ממצרים בחדש (ה) כשר לא חמה ולא צינה. מקיש זיווג יחידים ליציאת מצרים: **איני.** מי הוי זיווג לפי רשע וזכות והא מקודם יצירתם שאין נודע רשעו וזכותו מכריזין את זוגו. ואם תאמר הכל גלוי לפניו הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים כדאמר במסכת נדה (דף טז:) מלאך הממונה על ההריון נוטל טיפה ומביאה לפני המקום ואומר לפניו טיפה זו מה תהא עליה גבור או חלש חכם או טיפש עשיר או עני אבל צדיק ורשע לא קאמר ליה דאין זה בידי (ו) שמים: **זוג ראשון.** לפי המזל: **זוג שני.** לפי מעשיו וקשה לזווגן לפי שאינה בת זוגו: **עד כאן לא פליגי אלא בקינוי וסתירה.** כלומר עד כאן לא שמענו מפלוגתייהו דבעינן שני עדים אלא בקינוי לר"א ובסתירה לר' יהושע: **אבל בטומאה.** אם יש עדים בקינוי וסתירה ויש עד אחד שקילקלה בסתירתה נאמן ואינה שותה אלא יוצאה בלא כתובה ואסורה לבעל ולבועל ולתרומה: **שנטמאת.** באותה סתירה: **מנלן דמהימן עד אחד.** בטומאה של סתירה אחר קינוי: **ועד אין בה בשנים הכתוב מדבר.** וקאמר עדים שנים אין בטומאה זו אלא עד א' וקרא בטומאה קמישתעי ושכב איש אותה שכבת זרע ועדים שנים אין בה אלא א' והיא לא נתפשה לא נאנסה וממילא שמעינן דמהימן מדכתיב והיא לא נתפשה להחמיר עליה בא הכתוב לדונה כמזידה ומרישא דקרא נמי שמעת דמהימן דקאמר ומעלה בו מעל ושכב איש אותה ואין מעיד בדבר אלא זה. ולקמן (דף ג.) מפרש דהאי קרא בתר קינוי כתיב דכתיב בתריה ועבר עליו רוח קנאה וגו' ודרשינן ליה לקמן [שם] שכבר עבר: **או אינו אלא אחד.** דקאמר קרא דאפילו עד אחד אין בה. ולקמן [ע"ב] פריך אלא במאי מיתסרא דקאמר קרא והיא לא נתפשה אלמא פשיטא דנטמאת מדמהדר בתר אונס ורצון: **ת"ל לא יקום עד א' וגו'.** מהאי קרא שמעינן דכל עד האמור בתורה שנים הם כדמפרש ואזיל:

המקנא. איידי דתנא נדרים תנא נמי נזיר דדמיא לנדרים. תימה והא בריש מסכת נזיר (דף ג.) אמר דלא תנא ליה אלא אגב סוטה כדרבי וי"ל דלא קבעה בסדר נשים אלא אגב סוטה ומשום דדמיא לנדרים קבעה בתר נדרים מ"ר. ותימה אמאי (ז) לא קבעה אגב נדרים דהא בפ"ד [דנזיר] תנא משניות טובא דמיירי בנדרי נשים ובהפרת בעל ויש לומר דעדיפא ליה למימר משום סוטה דפרשיות נמי נסמכו ובריש מסכת שבועות (ח) (דף ג:) דייק נמי בכה"ג: **המקנא** דיעבד אין. וא"ת וכי כל היכא דתני ה"א בתחילתן לשון דיעבד הוא והא קתני בסוף אלו עוברין (פסחים דף מט.) ההולך לשחוט את פסחו ובעבודה זרה פרק השוכר (דף סט.) המניח עובד כוכבים בחנותו דמסיק בשמעתא קמייתא דשחיטת חולין (ט) (דף ג.) דמיירי לכתחילה ובפרק ב' דשחיטת חולין (דף לז.) (י) השוחט את המסוכנת ובפרק קמא דבילה (דף ו:) השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות ויש לומר דכל היכא דאיכא למיתלי (כ) בלישנא דייק הכי כגון הכא ובריש פ"ב דשחיטת חולין (דף כז.) והתם נמי בפ' קמא (דף טו:) השוחט במגל יד ובפ' קמא דבילה (דף ז:) השוחט חיה ועוף יחפור בדקר ובפ' חבית (שבת דף קמז.) הרוחץ במי מערה או במי טבריא (ל) ותימה היכי דייק מהכא דאסור לקנאות אמאי לא מתרץ המקנא שבא כדמתרץ בפ"ק דבילה (דף ז:) ועל כרחך אית לן למימר דהכא ממשנה יתירא דייק כדפרש"י: **הא** בזוג ראשון הא בזוג שני. תימה בפ' ואלו מגלחין (מו"ק דף יח:) דאמר שמואל מותר לארס בחולו של מועד שמא יקדמנו אחר קפריך ליה מהכא ארבעים יום קודם יצירת הולד אמאי לא מוקי התם מלתיה דשמואל בזוג שני: **קודם** יצירת הולד. נראה לרבי קודם יצירת הזכר בין אם לא נולדה הנקיבה עדיין בין אם נולדה: **אבל** בטומאה עד אחד מהימן. תימה אדרבה איכא למימר איפכא אבל בטומאה בעינן בי תרי ומשום דאוסרתה איסור עולם ואי לאו ממתני' דמייתי מהיכא פשיטא ליה למימר הכי וי"ל דעדיפא ליה טומאה מקינוי וסתירה אף על גב דאוסרתה איסור עולם משום דרגלים לדבר:

כל

מסורת הש"ס

א) סנהדרין פח., ב) יבמות יא., ג) ברכות סג., ד) [נזיר ב.], ה) [יבמות ג. וש"נ], ו) [לקמן ג.], ז) סנהדרין כב. (מו"ק יח), ח) [מו"ק יח: ע"ש סנהדרין כב.], ט) לקמן לא., י) שם:, כ) [במדבר ה], ל) [לקמן ה:], מ) [דף ע.],

◆

תורה אור השלם

1. כִּי לֹא יָנוּחַ שֵׁבֶט הָרֶשַׁע עַל גּוֹרַל הַצַּדִּיקִים לְמַעַן לֹא יִשְׁלְחוּ הַצַּדִּיקִים בְּעַוְלָתָה יְדֵיהֶם: תהלים קכה ג
2. אֱלֹהִים מוֹשִׁיב יְחִידִים בַּיְתָה מוֹצִיא אֲסִירִים בַּכּוֹשָׁרוֹת אַךְ סוֹרְרִים שָׁכְנוּ צְחִיחָה: תהלים סח ז
3. וְשָׁכַב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַת זֶרַע וְנֶעְלַם מֵעֵינֵי אִישָׁהּ וְנִסְתְּרָה וְהִיא נִטְמָאָה וְעֵד אֵין בָּהּ וְהִוא לֹא נִתְפָּשָׂה: במדבר ה יג
4. לֹא יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל עָוֹן וּלְכָל חַטָּאת בְּכָל חֵטְא אֲשֶׁר יֶחֱטָא עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים אוֹ עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֵדִים יָקוּם דָּבָר: דברים יט טו

◆

הגהות הב"ח

(א) במשנה אמר לה בפני שנים: (ב) רש"י ד"ה המקנא וכו' ובמתני' מפרש. נ"ב עיין לקמן בפיסקא דכילד מקנא לה כו' דף ה' ע"ב דשייך רש"י לכאן: (ג) ד"ה עדיין היא מותרת: (ד) ד"ה כי הוה פתח: (ה) ד"ה מוציא וכו' בחדש כשר. נ"ב ועיין בסנהדרין דף כב ע"א דדריש שם בגמרא דרשא אחר על בכושרות בזה דהיינו בכי ושירות: (ו) ד"ה איני וכו' דאין זה בידי שמים. נ"ב כלומר ואם כן אע"פ שהכל גלוי לפניו מכל מקום מאחר שתלוי במעשיו אי אפשר [והשאר חסר]: (ז) תוס' ד"ה איידי דתנא וכו' ותימה אמאי לא קאמר דקבעה אגב: (ח) בא"ד ובריש מסכת שבועות. נ"ב זה אינו נמשך מפירושם אלא קאי למה שפי' מ"ר דריש נזיר יהיב טעמא למאי דקבעה לנזיר [בסדר נשים] והכא קא יהיב טעמא דתני נדרים ברישא והדר נזיר והדר סוטה והכי משמע לישנא מכדי תנא מנזיר סליק ובריש מסכת שבועות נמי דייק בכה"ג מכדי תנא ממכות סליק משמע דאינו מדייק על שקבעה בסדר נזיקין אלא על הסדר [אחר מכות] שבועות ואע"פ דבתרי מסכת אין סדר למשנה היינו דוקא לענין מחלוקת ואח"כ סתם אבל כסדר חברם ועיין במר' בריש בבא מציעא: (ט) ד"ה המקנא וכו' קמייתא דשחיטת חולין. נ"ב דף ג וע"ש בתוס' בד"ה המניח השני: (י) בא"ד ובפ' ב' דשחיטת חולין. נ"ב דף לז וע"ש בסוגיא דמשמע דשרי לשחוט מסוכנת אפי' לכתחילה: (כ) בא"ד למיתלי דלישנא דייק הכי: (ל) בא"ד טבריא דייקינן ותימה וכו' המקנא שבא לימלך כדמתרגן:

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"א מהל' סוטה הלכה א סמג עשין נו טוש"ע אה"ע סימן קעח סעיף ג:

ב ב מיי' שם הלכה ב טוש"ע שם סעיף ד:

ג ג מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ו:

ד ד מיי' שם הלכה ג סמג שם טוש"ע שם סעיף ד [וסי' קטו סעי' ח]:

ה ה מיי' פ"ח מהלכות תרומות הלכה טו:

ו ו מיי' פ"ו מהל' יבום הל' יט סמג עשין נא טור וש"ע אה"ע סי' קעג סעיף יא:

ז ז מיי' פ"א מהלכות סוטה הלכה יד סמג עשין נו טור ש"ע אה"ע סימן קעח סעיף יד:

◆

מוסף רש"י

המקנא לאשתו. המתרה באשתו אל תסתרי עם איש פלוני (סנהדרין פח.). **ומשקה על פי עד אחד.** שבא ואמר אני ראיתיה שנסתרה, ואם לא השקה נאסרת עליו (שם). **נכנסה עמו לבית הסתר.** המקנא לאשתו ואמר לה אל תסתרי עם איש פלוני, **אסורה לביתה.** לבעלה, שמא זינתה, שרגלים לדבר שהרי קינא לה ונסתרה, ואם כהנת היא אסורה בתרומה כדיליף (לקמן כח.) נטמאה נטמאה ונטמאה ג' פעמים, אחד לבעל ואחד לבועל ואחד לתרומה (יבמות יא.). **יזיר עצמו מן היין.** כדאמרינן (לקמן ז.) בתי הרבה יין עושה (נזיר ב.).

◆

תוספות שאנץ

אסורה לביתה. פירש הקונטרס מספק כדילפינן לקמן כו' תחת אישה ונטמאה. אחד שאסורה לבעל ואחד שאסורה לבועל אם ימות בעלה או יגרשנה. ואחד שאסורה לאכול בתרומה לשון הקו'. וה"ה דהוה מצי למימר דאסורה לבועל אלא אגב דתנא לעיל ומותרת לאכול בתרומה תנא נמי ואסורה לאכול בתרומה דלעיל לא מיירי בדין בועל כמו שהיא מותרת לביתה. ואם מת חולצת ולא מתיבמת. ובגמרא יליף מנא לן והכי נמי הוה מצי למיתני פלוגתא דב"ש וב"ה דנוטלות כתובה ולא שותות וב"ה אומר' שאינן נוטלות כתובה אלא בממונא לא מיירי הכא: **גמ'** מכדי תנא מנזיר סליק מאי שנא דקתני סוטה ואע"ג דאין סדר למשנה פי' בריש פ"ק דבבא מציעא: כל הרואה סוטה בקלקולה פ"ה בניוולה ובושתה שמנולין אותה (ממקום למקום שמטילין אותה) וקושר חבל למעלה מדדיה יזיר עצמו מן היין שהיין מביא לידי קלות ראש והוא גרים לה לשון הקונ'. המקנא דיעבד אין לכתחלה לא. ותימה דהא איכא הרבה מקומות דלא פריך כי הכא כגון המביא גט לאשתו וכן השולח דהוי אפילו לכתחלה. וי"ל דלא פריך ליה אלא היכא דאיכא למטעי דהוי לשון דיעבד. אי נמי י"ל דלא פריך ליה אלא היכא דמצי למימר ביה תירוץ: וקשה לזווגן כקריעת ים סוף שנאמר אלהים מושיב יחידים ביתה. פ"ה יחידים אדם יחיד ואשה יחידה והוא מזווגן יחד והוא קשה כמו מוציא אסירים ישראל בכושרות בחדש כשר לא חמה ולא צינה. וא"ת אמאי נקט קריעת ים סוף טפי משאר נסים של יציאת מצרים. וי"ל דמ"ד (א) בכושרות דר' מדרשי' בעלמא בבכי ובשירות בכי למצרים ושירות לישראל והיינו קריעת ים סוף שבאותו נס היה כן ואמר ר"ת פי' מדמי ליה ליציאת מצרים וקריעת ים סוף שבאותו ענין שטבע הקב"ה את המצריים בים כדי להציל את ישראל כמו הורג בעלה של זה ואשתו של זה ומשיאן זה לזה דבזיווג שני קא מיירי כדמפרש בסמוך. איני והאמר רב יהודה (רב אדא) [אמר רב] ארבעים יום פ"ה איני מי הוי זיווג לפי רשע וזכות והא מקודם (רשעיו וזכותיו) [יצירתו] מכריזין את זיווגו וא"ת הכל גלוי לפניו והוא בידו הא אמר במסכת נדה דמלאך הממונה על ההריון נוטל הטיפה ומביאה לפני הקב"ה ואומר טפה זו מה תהא עליה גבור או חלש חכם או טפש עני או עשיר אבל צדיק ורשע לא דאין זה בידי שמים [שאין נודע רשעו וזכיותיו]. כדאמרי' הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים כפ"ה. זוג שני כגון אלמון לאלמנה אבל בחור שנשא אלמנה או אפכא הוי כמו זווג ראשון. ע"כ לא פליגי אלא בקינוי וסתירה (ב) כמ"ש לא פליגי אלא כדאי' דר' יוסי לקמן (מוחק) הוא לומר דקאי ע"כ לא פליגי אדר' יוסי דפליג לקמן ולפ"ה ניחא דפירש הכי ע"כ לא שמעי' בפלוגתייהו דבעי' ב' עדים אלא לקינוי לר' אליעזר ובשתיה לר' יהושע אבל בטומאה עד אחד נאמן. פ"ה אם יש עדים בקינוי ובסתירה ויש עד אחד שראה שקלקלה באותה שעה נאמן ואינה שותה ויוצאה בלא כתובה ואסורה לבעל ולבועל ולתרומה לשון הקונטרס. וא"ת מנא לן דבטומאה עד אחד נאמן אימא דבעי שנים. וי"ל דאמתני' דמייתי אחר זה סמיך ועוד אומר הרב אלחנן מדלא קתני ר' יהושע אף משקה ע"פ עדים אלא קתני משקה לה משמע דדוקא משקה בעי שנים אבל בטומאה בעד א' סגי דאי בעי בטומא' ב' היה לו לומר נמי וטומאה ע"פ שנים כיון דאיירי בדיני סוטה:

א) נראה דל"ל דר"י דריש בכושרות כדדרשינן בעלמא (בסנהדרין כב) בכי ושירות וכו'. ב) בקינוי וסתירה פירש לא פליג תנא דמתני' ור' יוסי לקמן אלא בקינוי וסתירה ודוחק הוא וכו'.